

Laborator 4

Elemente de simulare în R

Obiectivul acestui laborator este de a prezenta câteva probleme de simulare folosind noțiunile și metodele învățate la curs.

1 Generarea variabilelor aleatoare discrete

În acest exercițiu ne propunem să definim o funcție `rand_sample(n,x,p)` care permite generarea a n observații dintr-o mulțime x (vector numeric sau de caractere) cu probabilitatea p pe x (un vector de aceeași lungime ca x).

Funcția se poate construi sub forma următoare:

```
rand_sample = function(n,x,p){  
  # n - numarul de observatii  
  # x - multimea de valori  
  # p - vectorul de probabilitati  
  
  out = c()  
  
  ind = 1:length(x)  
  cs = cumsum(p)  
  
  if (length(x)!=length(p)){  
    return(print('Cei doi vectori ar trebui sa fie de aceeaasi lungime !'))  
  }  
  
  for (i in 1:n){  
    r = runif(1)  
  
    m = min(ind[r<=cs])  
    out = c(out,x[m])  
  }  
  
  return(out)  
}
```

Pentru a testa această funcție să considerăm două exemple:

1. în acest caz: $n = 10$, $x = [1, 2, 3]$ și $p = [0.2, 0.3, 0.5]$

```
rand_sample(10,c(1,2,3),c(0.2,0.3,0.5))  
[1] 3 3 3 1 2 3 2 2 3 2
```

2. în acest caz: $n = 15$, $x = [a, b, c, d]$ și $p = [0.15, 0.35, 0.15, 0.45]$

```
rand_sample(15,c('a','b','c','d'),c(0.15,0.35,0.15,0.45))  
[1] "d" "d" "b" "d" "b" "b" "b" "d" "c" "b" "c" "a" "c" "b" "b"
```

O funcție un pic mai generală este:

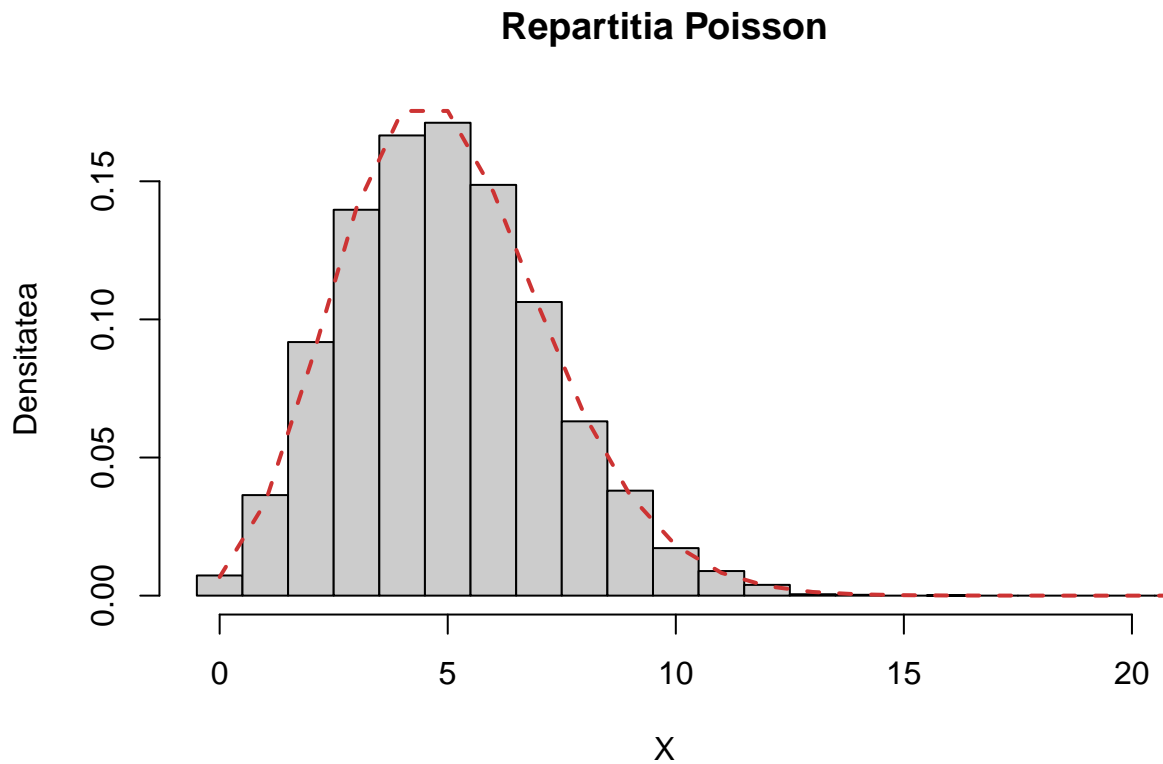
```
GenerateDiscrete = function(n = 1, x, p, err = 1e-15){  
  # n numarul de observatii  
  # x multimea de valori  
  # p vectorul de probabilitati  
  
  lp = length(p)  
  lx = length(x)  
  
  # verificarea conditiilor de aplicare  
  if(abs(sum(p)-1)>err | sum(p>=0)!=lp){  
    stop("Suma probabilitatilor nu este egala cu 1!")  
  }else if(lx!=lp){  
    stop("x si p trebuie sa aiba aceeasi marime!")  
  }else{  
    out = rep(0, n)  
  
    indOrderProb = order(p, decreasing = TRUE) # index  
    pOrdered = p[indOrderProb] # rearanjam valorile probabilitatilor  
    xOrdered = x[indOrderProb] # rearanjam valorile lui x  
  
    pOrderedCS = cumsum(pOrdered)  
  
    for (i in 1:n){  
      u = runif(1)  
  
      k = min(which(u<=pOrderedCS))  
      out[i] = xOrdered[k]  
    }  
  }  
  
  return(out)  
}
```

și pentru a o putea testa să considerăm cazul repartițiilor Poisson și Geometrică:

a) Poisson

```
# Poisson  
hist(GenerateDiscrete(10000, x = 0:50,  
  p = dpois(0:50, 5)),  
  probability = TRUE,  
  breaks = seq(-0.5,49.5, by = 1),  
  xlim = c(-0.5, 20),  
  col = "grey80",  
  main = "Repartitia Poisson",  
  xlab = "X",  
  ylab = "Densitatea")  
  
lines(0:50,  
  dpois(0:50, 5),  
  type = "l",
```

```
col = "brown3", lty = 2, lwd = 2)
```

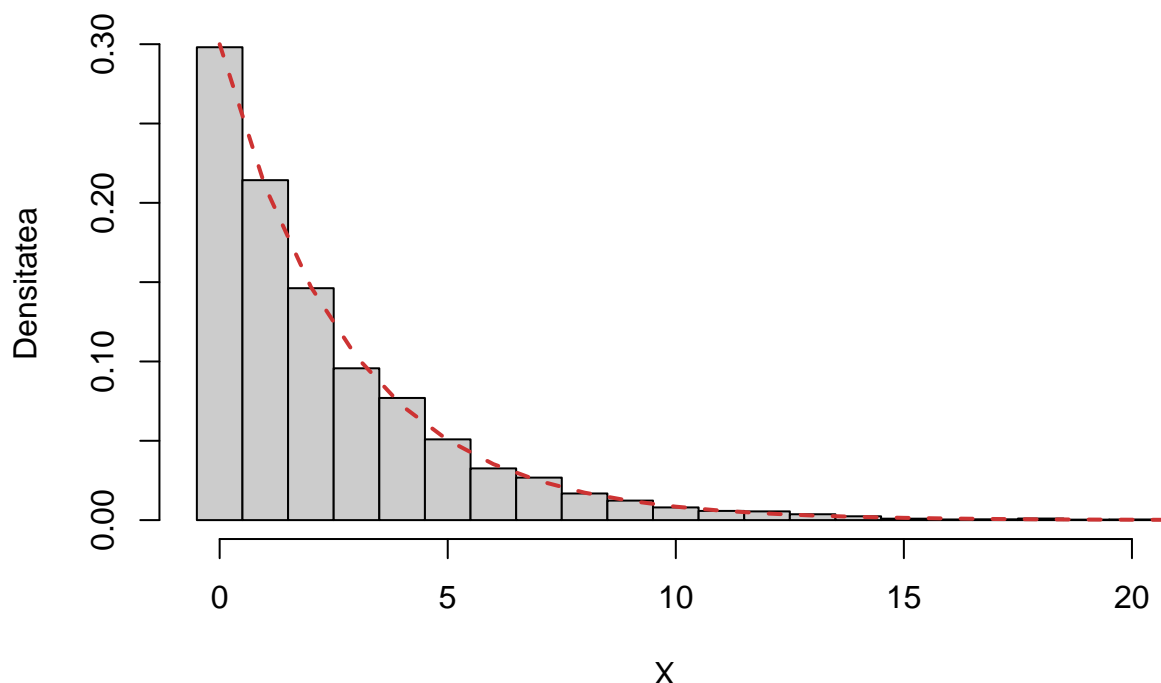

b) Geometrică

```
# Geometric
hist(GenerateDiscrete(10000, x = 0:100,
                      p = dgeom(0:100, 0.3)),
     probability = TRUE,
     breaks = seq(-0.5, 99.5, by = 1),
     xlim = c(-0.5, 20),
     col = "grey80",
     main = "Repartitia Geometrica",
     xlab = "X",
     ylab = "Densitatea")

lines(0:100,
      dgeom(0:100, 0.3),
      type = "l",
      col = "brown3", lty = 2, lwd = 2)
```

Repartitia Geometrica

2 Generarea unei variabile aleatoare folosind metoda inversă

Scrieți un program care să folosească metoda transformării inverse pentru a genera n observații din densitatea

$$f(x) = \begin{cases} \frac{1}{x^2}, & x \geq 1 \\ 0, & \text{altfel} \end{cases}$$

Testați programul trasând o histogramă a 10000 de observații aleatoare împreună cu densitatea teoretică f .

Primul pas este să determinăm funcția de repartiție F corespunzătoare acestei densități. Pentru $x < 1$ avem că $f(x) = 0$ deci $F(x) = 0$ iar pentru $x \geq 1$ avem

$$F(x) = \int_1^x \frac{1}{t^2} dt = 1 - \frac{1}{x}.$$

Cum F este continuă putem să determinăm F^{-1} rezolvând ecuația $F(x) = u$. Un calcul direct conduce la $F^{-1}(u) = \frac{1}{1-u}$ iar conform rezultatului văzut la curs concluzionăm că $X = \frac{1}{1-U}$ cu $U \sim \mathcal{U}([0, 1])$.

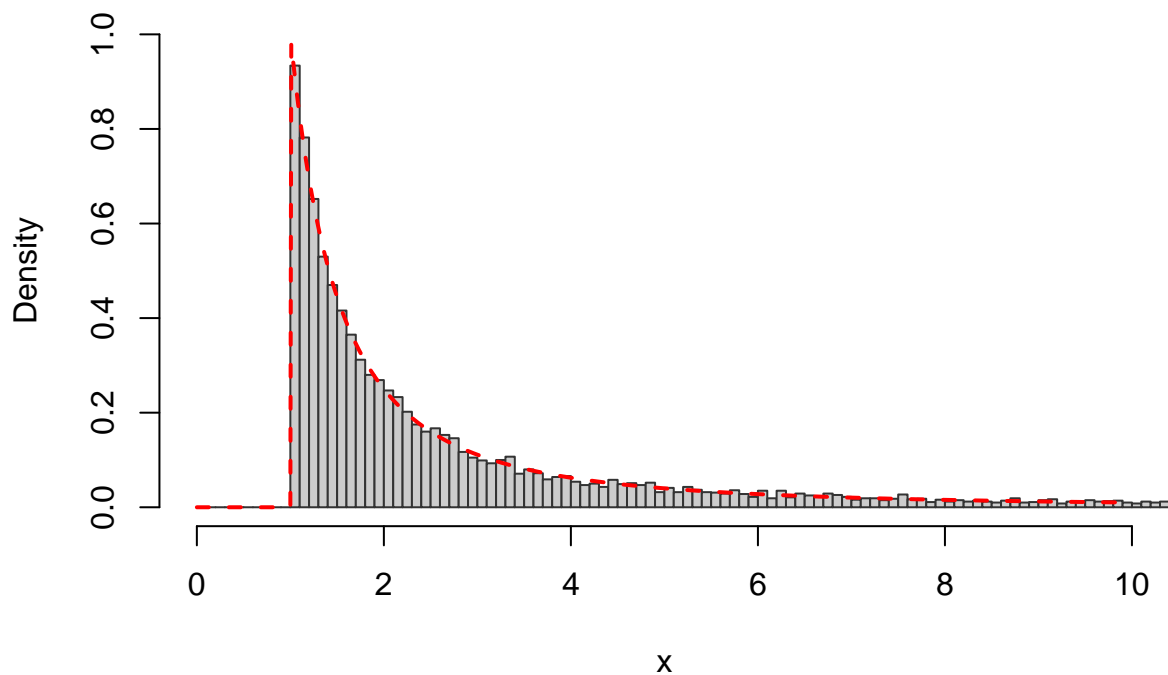
Astfel putem simula un eșantion de talie n din populația f construind funcția

```
GenerateSampleX = function(n){  
  u = runif(n)
```

```
    return(1/(1-u))  
}
```

Pentru a testa comparăm valorile simulate cu densitatea teoretică

```
# simulate  
x = GenerateSampleX(10000)  
hist(x, freq=FALSE, breaks=seq(0, max(x)+1, 0.1),  
     xlim=c(0,10), ylim=c(0,1),  
     main=NULL, col="gray80", border="gray20")  
  
# densitatea teoretica  
y <- seq(0, 10, 0.01)  
f <- ifelse(y <= 1, 0, 1/y^2)  
lines(y, f, col = "red", lty = 2, lwd = 2)
```


3 Generarea unei repartiții normale

Plecând cu o propunere de tip $Exp(\lambda)$ vrem să generăm, cu ajutorul metodei acceptării-respingerii, un eșantion din următoarea densitate (jumătate de normală):

$$f(x) = \begin{cases} \frac{2}{\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{x^2}{2}}, & \text{dacă } x \geq 0 \\ 0, & \text{altfel} \end{cases}$$

Fie g densitatea repartiției exponențiale de parametru λ ,

$$g(x) = \begin{cases} \lambda e^{-\lambda x}, & \text{dacă } x \geq 0 \\ 0, & \text{altfel} \end{cases}$$

Pentru a aplica algoritmul de acceptare-respingere trebuie să găsim valoarea lui $c > 0$ pentru care $f(x) \leq cg(x)$ pentru toate valorile $x \in \mathbb{R}$. Pentru $x \geq 0$ avem

$$\frac{f(x)}{g(x)} = \frac{2}{\lambda\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{x^2}{2} + \lambda x}$$

și cum funcția $-\frac{x^2}{2} + \lambda x$ își atinge valoarea maximă în punctul $x = \lambda$ rezultă că

$$\frac{f(x)}{g(x)} \leq c^*, \quad \forall x \geq 0$$

unde

$$c^* = \sqrt{\frac{2}{\pi\lambda^2}} e^{\lambda^2/2}.$$

Astfel algoritmul devine:

- pentru $n = 1, 2, \dots$
- generează $X_n \sim \text{Exp}(\lambda)$
- generează $U_n \sim \mathcal{U}[0, 1]$
- dacă $U_n \leq \exp\left(-\frac{1}{2}(X_n - \lambda)^2\right)$ atunci
- întoarceți X_n

Avem funcția:

```
# generarea puntelor din densitatea f

f <- function(x) {
  return((x > 0) * 2 * dnorm(x, 0, 1))
}

g <- function(x) { return(dexp(x, 1)) }

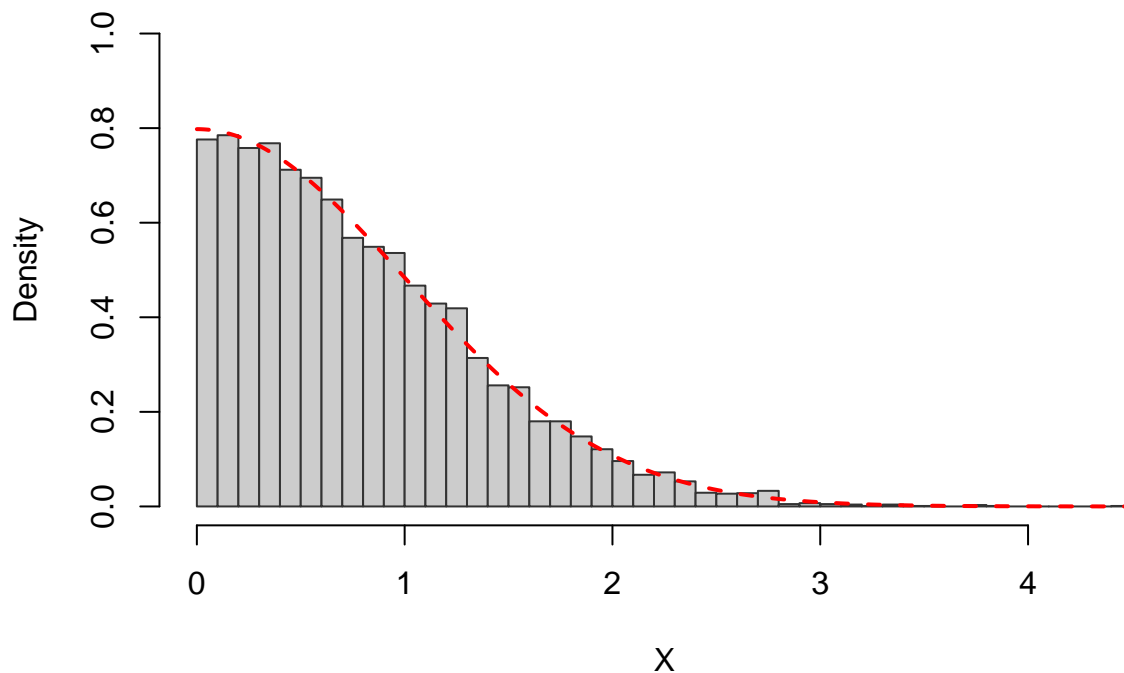
c <- sqrt(2 * exp(1) / pi)

rhalfnormal <- function(n) {
  res <- numeric(length=n)
  i <- 0
  while (i < n) {
    U <- runif(1, 0, 1)
    X <- rexp(1, 1)
    if (c * g(X) * U <= f(X)) {
      i <- i+1
      res[i] <- X;
    }
  }
}
```

```
}  
}  
return(res)  
}
```

Testăm

```
X <- rhalfnormal(10000)  
  
hist(X,  
     breaks=50,  
     prob=TRUE,  
     ylim=c(0,1),  
     main=NULL,  
     col="gray80",  
     border="gray20")  
  
curve(f, min(X), max(X), n=500, col = "red", lty = 2, lwd = 2, add=TRUE)
```


Modificați codul de la exercițiul precedent pentru a simula un eșantion dintr-o normală standard.

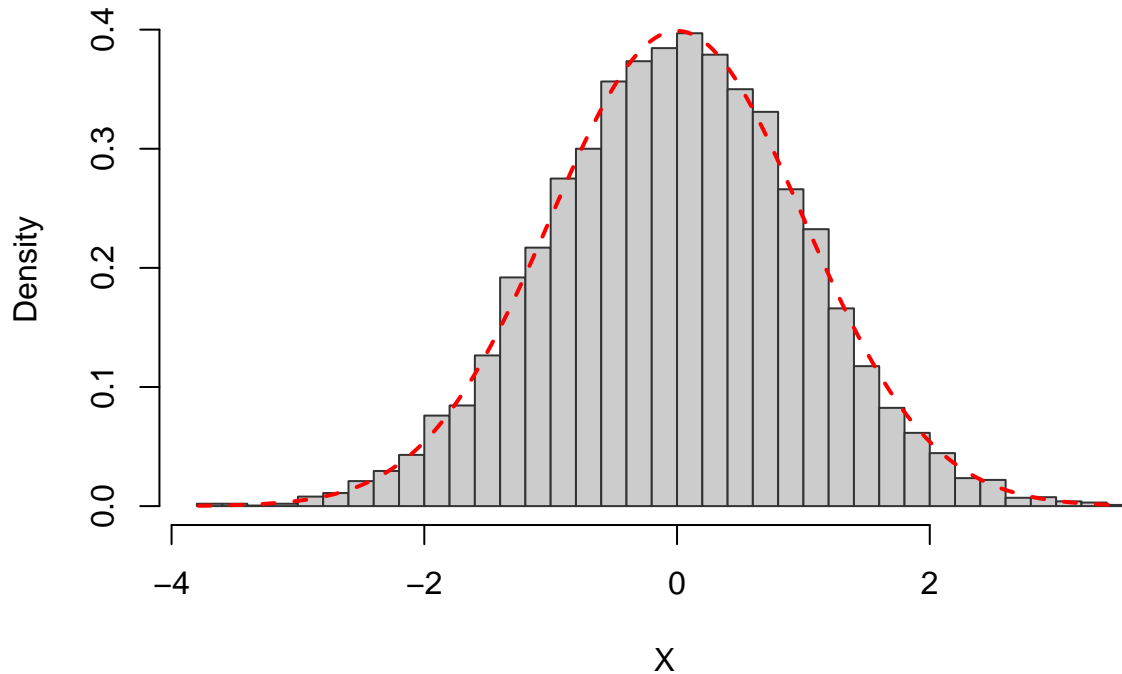
Cum f (din problema 1) este densitatea unei normale standard $X \sim \mathcal{N}(0, 1)$ condiționată la $X > 0$ și cum densitatea normală este simetrică față de medie (0 în acest caz) algoritmul se modifică acceptând x_n și $-X_n$ cu probabilitatea de 0.5.

Astfel avem funcția:

```
f2 <- function(x) {  
  return(dnorm(x,0,1))  
}  
  
normal1 <- function(n) {  
  res <- numeric(length=n)  
  i <- 0  
  while (i<n) {  
    U <- runif(1, 0, 1)  
    X <- rexp(1, 1)  
    if (c * g(X) * U <= f(X)) {  
      i <- i+1  
  
      res[i] <- ifelse(runif(1) <= 0.5, X, -X);  
    }  
  }  
  return(res)  
}
```

si testul

```
X <- normal1(10000)  
  
hist(X, breaks=50,  
     prob=TRUE,  
     main=NULL,  
     col="gray80", border="gray20")  
  
curve(f2, min(X), max(X), n=500,col = "red", lty = 2, lwd = 2, add=TRUE)
```

4 Simularea unei uniforme pe disc

Considerăm pătratul $C = [0, L]^2$ și discul D de centru $(\frac{L}{2}, \frac{L}{2})$ și rază $\frac{L}{2}$. Considerăm șirul de v.a. $(Y_n)_{n \geq 1}$ pe \mathbb{R}^2 i.i.d. repartizate uniform pe pătratul C .

1. Aproximați valoarea lui π prin ajutorul numărului de puncte Y_n care cad în interiorul discului D (Metoda respingerii)
2. Simulați n puncte uniforme pe disc.

1. Definim v.a. $X_n = \mathbf{1}_{\{Y_n \in D\}}$, $n \geq 1$, care formează un șir de v.a. i.i.d. de lege $\mathcal{B}(\mathbb{P}(Y_n \in D))$, deoarece $(Y_n)_{n \geq 1}$ este un șir de v.a. i.i.d. repartizate uniform pe C , $\mathcal{U}(C)$. Din *Legea Numerelor Mari* avem că

$$\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i \xrightarrow{a.s.} \mathbb{E}[X_1] = \mathbb{P}(Y_1 \in D),$$

prin urmare trebuie să calculăm probabilitatea $\mathbb{P}(Y_1 \in D)$. Știm că densitatea v.a. Y_1 este dată de $f_{Y_1}(x, y) = \frac{1}{\mathcal{A}(C)} \mathbf{1}_C(x, y)$ de unde

$$\begin{aligned}\mathbb{P}(Y_1 \in D) &= \iint_D f_{Y_1}(x, y) dx dy = \iint \mathbf{1}_D(x, y) \mathbf{1}_C(x, y) dx dy \\ &= \frac{1}{\mathcal{A}(C)} \iint \mathbf{1}_D(x, y) dx dy = \frac{\mathcal{A}(D)}{\mathcal{A}(C)} = \frac{\pi \frac{L^2}{4}}{L^2} = \frac{\pi}{4}.\end{aligned}$$

Astfel, putem estima valoarea lui π prin $\frac{4}{n} \sum_{i=1}^n X_i$ pentru valori mari ale lui n .

```
# Estimam valoarea lui pi

L = 3 # lungimea laturii patratului
R = L/2 # raza cercului inscris

n = 2000 # numarul de puncte din patratul C
# generam puncte uniforme in C
x = L*runif(n)
y = L*runif(n)

# metoda respingerii (rejectionii)
l = (x-R)^2+(y-R)^2 # distanta dintre centrul cercului si punct
ind = l<=(R)^2 # indicii pentru care distanta este mai mica sau egala cu R

xc = x[ind] # coordonatele punctelor din interiorul cercului
yc = y[ind]

estimate_pi = 4*sum(ind)/n # estimarea lui pi
err = abs(estimate_pi-pi) # eroarea absoluta
```

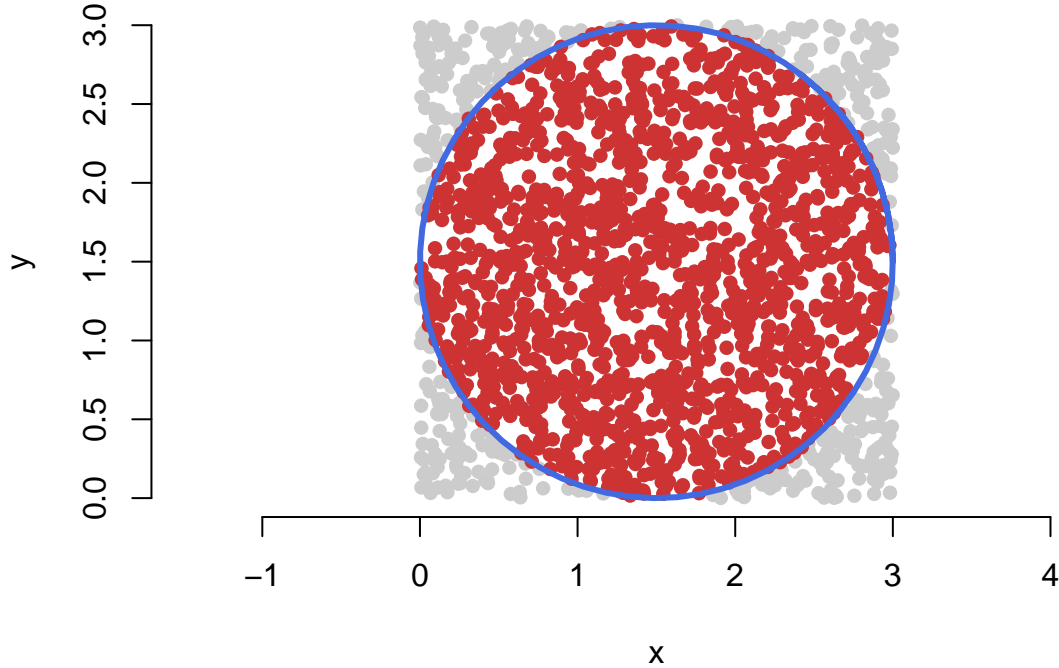
Aplicând acest procedeu obținem că valoarea estimată a lui π prin generarea a $n = 2000$ puncte este 3.134 iar eroarea absoluta este 0.007593.

2. Una dintre metodele prin care putem simula puncte uniform repartizate pe suprafața discului D este *Metoda respingerii*. Această metodă consistă în generarea de v.a. Y_n repartizate uniform pe suprafața pătratului C , urmând ca apoi să testăm dacă Y_n aparține discului D (deoarece $D \subset C$). Dacă da, atunci le păstrăm dacă nu atunci mai generăm. Următoarea figură ilustrează această metodă:

```
# figura
theta = seq(0, 2*pi+1, by = 0.1)
xd = R*cos(theta)
yd = R*sin(theta)

plot(x, y,
     col = "grey80", pch = 16,
     asp = 1,
     xlim = c(0,3), ylim = c(0,3),
     bty = "n")

points(xc, yc, col = "brown3", pch = 16)
lines(xd, yd, col = "royalblue", lwd = 3)
```


Vom da mai jos o altă metodă de simulare a punctelor distribuite uniform pe discul D de rază L . O primă idee ar fi să generăm cuplul de v.a. (X_1, Y_1) așa încât $X_1, Y_1 \sim \mathcal{U}([0, L])$ și ele să fie independente (ceea ce nu este adevărat în realitate). Vom vedea (printr-o ilustrație grafică) că această abordare este greșită (punctele sunt concentrate în centrul cercului).

O altă abordare este următoarea. Căutăm să simulăm un cuplu de v.a. (X, Y) care este uniform distribuit pe suprafața discului D , i.e. densitatea cuplului este dată de $f_{(X,Y)}(x, y) = \frac{1}{\pi L^2} \mathbf{1}_D(x, y)$. Considerăm schimbarea de variabile în coordonate polare: $x = r \cos(\theta)$ și $y = r \sin(\theta)$. Obiectivul este de a găsi densitatea variabilelor R și Θ .

Fie $g(x, y) = \left(\sqrt{x^2 + y^2}, \arctan(y/x) \right) = (r, \theta)$, transformarea pentru care avem $(R, \Theta) = g(X, Y)$. Știm că inversa acestei transformări este $g^{-1}(r, \theta) = (r \cos(\theta), r \sin(\theta))$, prin urmare

$$\begin{aligned} f_{(R,\Theta)}(r, \theta) &= f_{(X,Y)}(g^{-1}(r, \theta)) |\det(J_{g^{-1}}(r, \theta))| \\ &= \frac{1}{\pi L^2} \mathbf{1}_D(r \cos(\theta), r \sin(\theta)) \begin{vmatrix} \cos(\theta) & \sin(\theta) \\ r \sin(\theta) & -r \cos(\theta) \end{vmatrix} \\ &= \frac{1}{\pi L^2} \mathbf{1}_{[0,L]}(r) \mathbf{1}_{[0,2\pi]}(\theta) r. \end{aligned}$$

Observăm că densitatea (marginală) v.a. Θ este

$$\begin{aligned} f_{\Theta}(\theta) &= \int f_{(R,\Theta)}(r, \theta) dr = \mathbf{1}_{[0,2\pi]}(\theta) \int \frac{r}{\pi L^2} \mathbf{1}_{[0,L]}(r) d\theta \\ &= \frac{1}{\pi L^2} \mathbf{1}_{[0,2\pi]}(\theta) \frac{L^2}{2} = \frac{1}{2\pi} \mathbf{1}_{[0,2\pi]}(\theta), \end{aligned}$$

iar densitatea v.a. R este

$$\begin{aligned} f_R(r) &= \int f_{(R,\Theta)}(r, \theta) d\theta = \frac{r}{\pi L^2} \mathbf{1}_{[0,L]}(r) \int_0^{2\pi} d\theta \\ &= \frac{r}{\pi L^2} \mathbf{1}_{[0,L]}(r) 2\pi = \frac{2r}{L^2} \mathbf{1}_{[0,L]}(r). \end{aligned}$$

Din expresiile de mai sus putem observa că Θ este o v.a. repartizată uniform pe $[0, 2\pi]$ și putem verifica ușor că legea v.a. R este aceeași cu cea a v.a. $L\sqrt{U}$ unde $U \sim \mathcal{U}([0, 1])$.

Astfel pentru simularea unui punct (X, Y) uniform pe D este suficient să simulăm o v.a. Θ uniform pe $[0, 2\pi]$ și o v.a. U uniformă pe $[0, 1]$ și să luăm $X = L\sqrt{U} \cos(\Theta)$ și $Y = L\sqrt{U} \sin(\Theta)$.

Următorul cod ne ilustrează cele două proceduri prezentate:

```
rm(list=ls())

n = 2000; # numarul de puncte

R = 10; # raza cercului

theta = 2*pi*runif(n); # theta este uniforma pe [0, 2*pi]

# versiunea gresita - r este uniforma pe [0, R]
r1 = R*runif(n);

x1 = r1*cos(theta); # coordonate polare
y1 = r1*sin(theta);

# versiunea corecta
r2 = R*sqrt(runif(n));

x2 = r2*cos(theta); # coordonate polare
y2 = r2*sin(theta);

# schimbarea de variabila in coordonate polare: cercul
theta2 = seq(0, 2*pi+1, by=0.1)
xc = R*cos(theta2);
yc = R*sin(theta2);

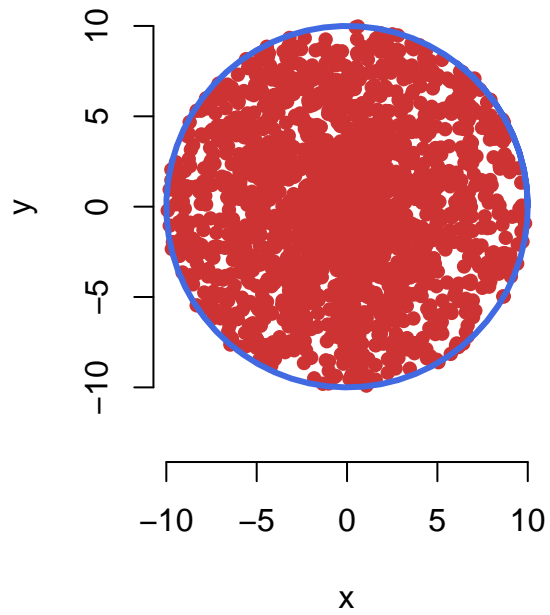
# graficul

par(mfrow = c(1,2))

plot(x1, y1,
     ylim = c(-11, 11),
     col = "brown3", pch = 16,
     main = "Versiunea gresita", xlab = "x", ylab = "y", asp = 1, bty = "n")
lines(xc, yc, lwd = 3, col = "royalblue")

plot(x2, y2,
     ylim = c(-11, 11),
     col = "brown3", pch = 16,
     main = "Versiunea corecta", xlab = "x", ylab = "y", asp = 1, bty = "n")
lines(xc, yc, lwd = 3, col = "royalblue")
```

Versiunea gresita

Versiunea corecta

